Document voor participatie omgevingsvisie, hoofdtekst

Inleiding

Harlingen is bijzonder en Harlingen is mooi. Het is de enige stad met een zeehaven in Fryslân. Het heeft de eigenzinnige inwoners die horen bij een havenstad. En het is mooi door zijn rijkdom aan monumenten, water, karakteristieke terpdorpen en weidse landschap (bijvoorbeeld het Hegewiersterfjild).

Deze omgevingsvisie gaat over de ruimte in en van de gemeente Harlingen, de ruimte om ons heen die we kunnen zien, horen, ruiken, voelen en beleven. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor veel dat gebeurt in die ruimte. Daarvoor kunnen we doelen stellen, inspireren, het goede voorbeeld geven en waar het nodig is ook regels stellen. Maar ook de manier waarop we zelf de 'openbare ruimte' inrichten is een belangrijk instrument om die ruimte te beïnvloeden. Over wat we zien gebeuren in die ruimte, wat we zouden *willen* zien gebeuren en wat we op hoofdlijnen daaraan gaan doen gaat deze omgevingsvisie.

Een omgevingsvisie is de overkoepelende visie van een overheid op de ruimte van haar grondgebied. De verdere uitwerking van die visie in beleid vindt plaats in programma's en de juridische doorvertaling in een omgevingsplan en uiteindelijk in vergunningen.

We sluiten in deze gemeentelijke omgevingsvisie aan bij de nationale en provinciale omgevingsvisies, blauwe omgevingsvisie en diverse agenda's en programma's. Bijvoorbeeld in het zien van gezondheid als specifiek aandachtspunt, behoud en waar mogelijk versterken van de biodiversiteit, streven naar een klimaatbestendige leefomgeving en een slimme groei van de gastvrijheidseconomie.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Harlingen in een notedop

Harlingen is een vrij kleine, overzichtelijke gemeente, van slechts een stad, twee dorpen, een buitengebied en veel water. Harlingen kreeg al in 1234 stadsrechten en kent als havenstad een rijke geschiedenis. De gemeente heeft ongeveer 16.000 inwoners. De vestingwerken van Harlingen zijn op veel plaatsen nog duidelijk herkenbaar en herinneren aan het roerige verleden van de stad. Een deel van de omwalling is opgenomen in de Engelse Tuin en vormt een groene parel in de binnenstad.

Uniek voor Harlingen is de open verbinding met de Waddenzee. Harlingen is al eeuwenlang de belangrijkste havenstad van Fryslân, wat gepaard ging met een continue uitbreiding van de havens. Al die havens zijn er nog, van de historische binnenhavens tot de moderne industriehaven.

Harlingen is een veelzijdige gemeente met veel unieke kwaliteiten, waar we trots op zijn en die onze identiteit bepalen. Trots op onze prachtige historische binnenstad met directe verbinding met de Waddenzee. Trots op de karakteristieke terpdorpen Wijnaldum en Midlum en op het weidse landschap. Onze inwoners zijn tevreden over Harlingen en wonen er graag.

Harlingen is de afgelopen jaren een van de snelst groeiende gemeenten van Friesland. Ook is Harlingen een relatief vergrijsde gemeente en het aandeel van ouderen in de bevolking groeit.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Harlingen in de wereld

Hoewel we als Harlingen aan zee liggen zijn we geen eiland: we maken onderdeel uit van Fryslân, Nederland en de wereld. Dat betekent aan de ene kant dat we ons rekenschap geven van wat ontwikkelingen in de rest van de wereld voor ons (kunnen) betekenen. Maar het betekent ook dat we stilstaan bij de functie die we hebben voor de rest van de wereld: waar hebben onze acties effect op de rest van de wereld en generaties na ons. Maar ook, waar kunnen we helpen in bijvoorbeeld de vraag naar woningen of bedrijventerreinen, de wensen over ontspanning van onze bezoekers. We willen ons steviger positioneren in Fryslân. Dat doen we met de op dit moment grootste woningbouwlocatie in Fryslân (De Veste), maar dat willen we ook doen met onze bedrijventerreinen en onze zeehaven als belangrijke schakel in het Friese havennetwerk.

Om te weten waar we kunnen helpen moeten we eerst weten wat van ons gevraagd wordt. In een aantal gezamenlijke afspraken, visies en voornemens van meerdere overheden, of beleid van 'hogere' overheden, staan zaken die ook voor Harlingen relevant zijn.

Zo gaat de *agenda voor het Waddengebied* er vanuit dat industriële activiteiten met grote ruimtelijke gevolgen in de toekomst geconcentreerd zullen zijn in clusters, waarbij sterk innovatieve bedrijven gezamenlijk een circulaire economie vormen. Naar verwachting zullen visserij, havens, landbouw, energie en recreatie en toerisme dan belangrijke sectoren zijn dan wel blijven. Harlingen wordt gezien als een van de clusters voor ontwikkelingen.

In de Agenda voor het Waddengebied is een prominente rol weggelegd voor de Waddenhavens. De clusters rond de havens zijn belangrijk voor de economie en naar verwachting zal het belang van de waddenzeehavens daarvoor nog verder toenemen. De havens moeten zich ontwikkelen tot centra van innovatie voor circulaire economie, hernieuwbare energie en 'nature based solutions'. Daarvoor hebben ze goede infrastructuur nodig. Daarnaast zullen de havens de komende decennia hun plek moeten vinden in de spanning tussen verduurzamen maar ondertussen wel concurrerend blijven. Benadrukt wordt dat het belangrijk is dat de havens bereikbaar blijven voor de scheepvaart. Daarvoor zijn de vaargeulen van cruciaal belang. Wel moet minder worden gebaggerd en moeten de gevolgen van baggeren beperkt worden. Specifiek voor de haven van Harlingen wordt verwacht dat die zich ontwikkelt tot hart van het waddengebied op terrein van scheepsbouw, op- en overslag van grondstoffen, visserij en varend toerisme.

Ten aanzien van voorzieningen werpt de Agenda de vraag op of in alle gevallen moet worden gekozen voor behoud van wat er nu is of voor bereikbaar houden en nieuwe, 'slimme' oplossingen? Recreatie en toerisme kan een rol spelen in het behouden van het draagvlak voor voorzieningen. Mede in dat licht moeten de historische karakteristieken van de havensteden en hun relatie met de Waddenzee worden behouden en versterkt.

Dijken zullen in de toekomst (net als soms nu al) bredere functies dan alleen veiligheid bieden. Ze zullen ook bijdragen aan recreatie, landbouw, cultuur of natuur. Daarom moet bij aanpassingen de zone aan weerskanten van dijken altijd integraal worden benaderd. Binnendijks en buitendijks moet er ruimte zijn voor innovatieve concepten die een en ander combineren.

De bedoeling van de Waddenagenda is dat die onder meer doorwerkt in gemeentelijke omgevingsvisies.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

De *Regio Deal Noardwest-Fryslân* draait om leefbaarheid, economie en duurzaamheid. Harlingen, Waadhoeke, Leeuwarden, provincie Fryslân en het Wetterskip werken erin samen. De regiodeal geeft onder meer aan dat Noordwest Fryslân koploper zou moeten worden in opwekking van lokale duurzame energie op land en die energie ook lokaal gebruikt zou moeten worden. In het algemeen wordt benadrukt dat het van belang is om de steun van inwoners te verwerven voor verduurzaming. Er zouden mobiliteitshubs gecreëerd moeten worden en een doorfietsroute Harlingen-Leeuwarden In Harlingen moet een maritieme Hub komen, waar de bedrijven in scheepvaart en visserij in Harlingen elkaar ontmoeten om samen te werken en te innoveren.

Dorpen en wijken moeten gezond en veilig blijven, zodat iedereen er prettig kan wonen. Daaraan bijdragen doet bijvoorbeeld het zorgen voor woningen die betaalbaar zijn voor iedereen en geschikt voor elke levensfase. Onder meer voor ouderen moet een gezonde omgeving gecreëerd worden, met genoeg plekken om elkaar te ontmoeten.

Het *Sociaaleconomisch Actieprogramma* II (SEAP II) is in 2024 van start gegaan als zelfstandig deelprogramma van de Regio Deal Noardwest-Fryslân. Het doel is de sociaaleconomische positie van Noordwest-Friesland te versterken door in te zetten op innovatie, ondernemerschap, onderwijs, arbeidsmarkt en regiomarketing. We willen de SEAP gebruiken als hefboom voor investeringen en duurzame werkgelegenheid.

Fryslân Klimaatbestendig 2050+ is een gezamenlijke visie van Wetterskip Fryslân en provincie Fryslân over hoe de komende decennia om te gaan met de klimaatverandering. Daarin wordt aangekondigd dat bij het op hoogte en sterkte houden van de dijken langs de Waddenzee gekeken zal worden naar ‘natuurinclusieve oplossingen’. Daarnaast zal de komende jaren meer ruimte nodig zijn voor waterberging. In het algemeen moeten gemeenten er rekening mee houden dat het waterschap via de ‘watertoets’ zal nagaan of gemeenten in hun plannen voldoende rekening houden met de gevolgen van klimaatverandering en de belangen van water.

In deze omgevingsvisie hebben we de ontwikkelingen, verwachtingen en eisen in het bovenstaande waar mogelijk verwerkt.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Hoe gaan we om met de ruimte in Harlingen?

Ruimte in Nederland is schaars, ook in Harlingen. Op een landoppervlak van slechts 25 vierkante km[1] moeten we in de gemeente Harlingen wonen, werken, landbouw, recreatie en toerisme, cultuur en nog veel meer onderbrengen. Die schaarse ruimte leidt er ook in Harlingen toe dat verschillende mogelijkheden om die ruimte te gebruiken met elkaar concurreren.

Als gemeente bepalen we in deze omgevingsvisie mede de uitkomst van die concurrentie om de ruimte. Om dat te kunnen doen moeten we zelf onze positie bepalen over hoe we de ruimtelijke toekomst van Harlingen voor ons zien. Daarin staan een aantal zaken centraal.

Om te beginnen, zoals we ook elders in deze visie benadrukken, Harlingen is mooi. Maar schoonheid ontwikkelt zich ook. Vanzelfsprekend waken we over onze monumenten, het zo typische silhouet van de stad, de kenmerken van de dorpen en het buitengebied. Maar dat betekent niet dat 'niets kan'. We willen de kenmerken van stad, dorpen en buitengebied herkenbaar houden, maar ook nieuwe kwaliteiten toevoegen. Als ontwikkelingen de schoonheid van Harlingen niet aantasten maar bij voorkeur zelfs vergroten kijken we daar met een open blik naar.

Verder is ons uitgangspunt dat concurrentie om de ruimte soms niet nodig is als die ruimte efficiënt gebruikt wordt. Het is soms mogelijk meer vormen van ruimtegebruik op één plek te combineren. Waterberging kan op dezelfde plek als de aanleg van groen of paalwoningen. Wonen en werken kunnen soms meer samen dan nu. Daarnaast wordt ruimte vaak maar een deel van de tijd gebruikt (om te werken, te sporten, et cetera) terwijl in de rest van de tijd die ruimte ook voor andere zaken zou kunnen worden gebruikt (voor bijeenkomsten, evenementen, recreatie). Meervoudig ruimtegebruik, op een plek of in de tijd, is een uitgangspunt in deze visie.

Ruimte kent niet alleen waarde als het ergens voor gebruikt wordt, maar ook in zichzelf. Open ruimte, uitzicht, het gevoel van weidsheid en vrijheid dat met ruimte gepaard gaat zijn waardevol en willen we ook in Harlingen, waar mogelijk, de ruimte geven. In Harlingen moet de ruimte uitnodigen, tot ontmoeten, bewegen, verkennen en domweg naar Harlingen komen.

De gemeente Harlingen wordt niet alleen gekenmerkt door zijn monumentale havenstad, karakteristieke dorpen en de verbinding met zee. Maar ook door het karakter van haar bevolking. We hebben een eigen stadstaal. Als inwoners van een havenstad staan de Harlingers bekend als eigengereid en gedurfd. Dat willen we ook in deze visie laten terugkomen, door soms misschien net iets gedurfder en eigengereider te zijn dan elders. En door ruimte te geven aan de ideeën en energie van onze bevolking.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

[1] Het grootste deel van de gemeente Harlingen bestaat uit water: iets meer dan 360 vierkante km Waddenzee.

Kernbegrippen in de omgevingsvisie

Deze omgevingsvisie is opgebouwd rondom een aantal kernbegrippen. Die lichten we even kort toe:

Opgaven: dit zijn de belangrijkste vraagstukken die we voor ons zien, zaken die we willen oplossen of kansen die we willen grijpen. We onderscheiden in deze omgevingsvisie twee typen: thematische opgaven, die draaien om een inhoudelijk thema (bijvoorbeeld wonen of verbinden) en gebiedsopgaven, die formuleren wat de belangrijkste vraagstukken in een gebied zijn (bijvoorbeeld de binnenstad). Die twee beïnvloeden elkaar: inhoudelijke opgaven moeten altijd worden aangepakt in concrete gebieden.

Keuzes: binnen de opgaven formuleren we meerdere hoofdkeuzes. Die geven aan hoe we op hoofdlijnen met die opgave willen omgaan.

Principes: principes vormen de randvoorwaarden bij alle keuzes die we maken en acties die we uitvoeren. We gebruiken ze om onze eigen acties te sturen en acties en initiatieven van anderen mede mee te beoordelen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Onze ruimtelijke principes

De opgaven in deze omgevingsvisie zijn de zaken en gebieden die we van het meeste belang vinden om de komende jaren mee aan de slag te gaan (het *wat*). Over *hoe* we daarmee aan de slag willen gaan hebben we vijf uitgangspunten geformuleerd, onze principes. Die vloeien voort uit hoe we met de ruimte in Harlingen willen omgaan. Ze lopen als rode draden door alle of in ieder geval de meeste opgaven. De principes zijn:

We beschermen en benutten de identiteit van Harlingen: Harlingen heeft een eigen karakter, als historische zeehaven met een prachtig historisch centrum, het weidse buitengebied en de verbinding met de Waddenzee, Unesco werelderfgoed. Maar ook een bevolking met een eigen karakter. Harlingen is een stad van harde, praktische werkers, van niet praten maar poetsen. We willen die identiteit niet alleen beschermen maar ook verrijken met nieuwe ontwikkelingen en nieuwe ideeën.

We gebruiken de ruimte efficiënt: er zijn veel claims op de ruimte in Harlingen en die ruimte zelf is beperkt. Daarom springen we er zo efficiënt mogelijk mee om. Dat betekent in de praktijk bijvoorbeeld dat we waar mogelijk kijken of ruimte dubbel of zelfs driedubbel gebruikt kan worden (functiecombinaties) en dat waar we moeten kiezen tussen verschillende vormen van ruimtegebruik gecombineerd gebruik voorgaat. Dat kan bijvoorbeeld de combinatie van wonen en werken op één plek zijn, of recreatie en waterberging.

We stimuleren gezondheid in ons ruimtegebruik: de manier waarop we de ruimte gebruiken heeft gevolgen voor onze gezondheid en kan nog meer positieve gevolgen hebben dan nu. We willen dat ontwikkelingen geen negatieve gevolgen voor de gezondheid hebben en zoveel mogelijk positieve. Dat betekent bijvoorbeeld dat we door ontwikkelingen waar mogelijk de toestand van het milieu en de leefomgeving willen verbeteren. Dat kan bijvoorbeeld door de ruimte zo in te richten dat er gezond groen aanwezig is, mensen elkaar ontmoeten en bewegen.

We voegen omgevingskwaliteit toe: Harlingen is mooi, in de openbare ruimte is het fijn vertoeven Dat willen we niet alleen zo houden, we streven ernaar dat er bij nieuwe ontwikkelingen kwaliteiten worden toegevoegd die een positieve bijdrage hebben op de omgeving. Dat betekent dat we niet alleen sturen op getallen, maar ook kijken of iets past en aantrekkelijk is.

We sturen op brede duurzaamheid: duurzaamheid draaide oorspronkelijk om de drie p's: people, planet, profit. Tegenwoordig wordt het vaak versmald tot de p van planet. Maar voor ons zijn de andere twee p's even belangrijk. Dat betekent dat we bij ontwikkelingen niet alleen letten op de gevolgen voor klimaat, natuur, milieu en grondstofgebruik. We letten ook op de gevolgen voor het samenleven en welbevinden van mensen en de mate waarin en manier waarop ze hun brood kunnen verdienen. De p van people omvat ook inclusiviteit: er (ruimtelijk) voor zorgen dat 'iedereen kan meedoen'. We wegen de gevolgen op de drie p's tegen elkaar af.

Trends en ontwikkelingen

Er zijn drie grote ontwikkelingen die de komende jaren op Harlingen afkomen en op veel terreinen doorwerken. Alle drie zijn al gaande maar zullen doorgaan en ingrijpender gevolgen hebben.

De eerste daarvan is de klimaatverandering. Voor Harlingen is vanzelfsprekend de verwachte zeespiegelstijging heel relevant, maar de effecten zijn breder. Er is door extremer weer meer ruimte nodig voor wateropvang, bijvoorbeeld.

De tweede ontwikkeling is de verandering in de Harlinger bevolkingssamenstelling (demografie). De bevolking van Harlingen wijkt momenteel in een aantal opzichten af van het Nederlands en Fries gemiddelde: Harlingers zijn lager opgeleid en kennen meer armoede. Die bevolking zal de komende jaren naar verwachting nog licht groeien, mede door toename van het aantal personen van buiten de gemeente dat zich hier vestigt. De (dubbele) vergrijzing zal in Harlingen nog sterker optreden dan in Nederland gemiddeld. Ontgroening (minder jongeren) zal doorgaan. En ook de groep in het midden, de beroepsbevolking die het economisch draagvlak vormt, zal krimpen. Mede door vergrijzing zal de zorgvraag de komende jaren stijgen en veranderen en gezondheid een belangrijker onderdeel vormen van de overwegingen op al onze beleidsvelden. Ten slotte neemt het aantal alleenstaanden toe.

De derde ontwikkeling is een gestage verandering van de economische foto van Harlingen: de mix van economische sectoren verandert. Zo loopt net als elders ook in Harlingen bijvoorbeeld het winkelaanbod terug. Toerisme, een belangrijke sector voor Harlingen, groeit daarentegen door. Belangrijk voor Harlingen is het (risico van) dichtslibben van de Boontjes en de vaarwegen voor de veerboten. Dat dreigt een mindere toegankelijkheid over water te veroorzaken, met alle potentiële economische gevolgen van dien.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

De kernkwaliteiten van Harlingen

Harlingen is een veelzijdige gemeente met veel unieke kwaliteiten, waar we trots op zijn en die onze identiteit bepalen. Trots op onze prachtige historische binnenstad met directe verbinding met de Waddenzee. Trots op de karakteristieke terpdorpen Wijnaldum en Midlum en op het weidse buitengebied. De inwoners van Harlingen geven aan tevreden te zijn over Harlingen en er graag te wonen. In de landschapsbiografie zijn de kwaliteiten van Harlingen beschreven en op kaart gezet. Deze beschrijving en kaart zijn overgenomen in deze omgevingsvisie, omdat ze een belangrijke basis vormen voor verdere ruimtelijke ontwikkeling (zie toelichting).

Van alle kwaliteiten van Harlingen beschouwen we er drie als die kenmerken die Harlingen het meest typeren. Dat zijn de ligging aan het landschap van de Wadden, onze prachtige historische binnenstad en onze (getijde)havens. Zij vormen de harde kern van de ruimtelijke identiteit van Harlingen. Het zijn de kenmerken die we onder geen beding willen aantasten (wat niet betekent dat elke verandering onmogelijk is).

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

De thematische opgaven

Opgaven die gaan over een (integraal) onderwerp. Voorlopig:

- Wonen naar wens
- (Be)leefbaar Harlingen
- Klaar voor klimaatverandering
- Bedrijvigheid in goede banen
- Harlingen verbinden
- Oneindig Harlingen

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Wonen naar wens

De situatie
Harlingen is een historische havenstad aan het Wad, tussen zee, natuur, haven en landbouw. Veel in Harlingen de komende jaren speelt zich af rondom wonen: er zijn meer, en goedkopere, huizen nodig. De veranderende bevolkingssamenstelling en bijvoorbeeld de wens tot energiebesparing leiden ertoe dat woningen minder passen bij (de bevolking van) de toekomst.
Speciaal voor Harlingen speelt het behoud en aanzien van de vele monumentale panden en de afweging tussen dat en bijvoorbeeld de vraag naar energieopwekking. Ten slotte is voor fijn wonen ook het leefklimaat rondom die woningen en de (duurzame) bereikbaarheid ervan van belang.

Er liggen de komende jaren ook kansen voor Harlingen op de woningmarkt. Zo is Harlingen in trek als vestigingsgemeente en zijn de sociale huurwoningen in Harlingen van vrij hoge kwaliteit, koploper in duurzaamheid, betaalbaar en nog redelijk beschikbaar.

De opgave en onze keuzes

Opgave: In Harlingen 'wonen naar wens' mogelijk te (blijven) maken: wonen in een mooie, leefbare omgeving, maar ook in betaalbare en ruime woningen waar ook genoeg keus in aanwezig is.

Onze keuzes:
- we bouwen voor Harlingers en anderen
- we gaan uit van inbreiden, maar sluiten uitbreiden niet uit
- we verwelkomen aanvullingen op onze bewonerssamenstelling
- we ondersteunen starters en jonge gezinnen
- we stimuleren aandacht voor ontmoeten en ouderen in woningbouw
- we willen bestaande woonruimte beter benutten
- we gaan verantwoord de hoogte in
- we gaan wonen meer combineren met andere functies

Onze rol
De laatste jaren heeft het Rijk weer meer regie over de volkshuisvesting genomen, vooral om het tempo van woningbouw te verhogen. Dit heeft ook consequenties voor ons als gemeente. De uitvoering van het beleid vindt onder meer plaats via regionale woondeals en van die voor Noordwest Fryslân zijn wij medeondertekenaar. Ook krijgen gemeenten in de toekomstige Wet Versterking Regie op Volkshuisvesting een grote rol in het sturen op omvang en soort nieuwbouw.

Er zijn verschillende manieren waarop wij kunnen bijdragen aan het verminderen van de huidige woningnood in Harlingen en het bouwen en aanpassen van woningen zodat ze geschikt zijn voor de toekomst. Wij kiezen voor om vernieuwing mogelijk te maken, in hoe gebouwd wordt en wie naar Harlingen komt. Ook plannen we flexibel, zodat we kunnen inspelen op veranderende situaties en wensen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

(Be)leefbaar Harlingen

De situatie

Harlingen is een mooie stad aan de zee met een rijk en levendig cultureel leven. De karakteristieke dorpen hebben een bloeiend dorpsleven. Belangrijk in dat opzicht zijn de Willemshaven, de binnenstad en de evenementen. Ook kent Harlingen weinig milieuproblemen. Stank, lucht- en bodemverontreiniging spelen geen grote rol. Lichthinder is ook geen groot probleem, al wordt wel hier en daar de echte duisternis gemist. Grote veiligheidsrisico's zijn er niet. Wel is er geluidhinder door verkeer, bedrijven en evenementen en luchtverontreiniging door onder meer de scheepvaart. Het steeds meer elektrisch worden van onder meer het verkeer zal luchtverontreiniging en geluidshinder verder terugdringen.

In sommige opzichten kan de leefbaarheid in Harlingen nog beter. De ruimte in Harlingen vergroent gestaag. Maar een deel van het huidige groen (met name bomen in de binnenstad) is niet geschikt voor het Harlinger zeeklimaat en moet worden vervangen. Onder het toenemend aantal ouderen in Harlingen is eenzaamheid (net als elders in Nederland) en veel overgewicht. Harlingen kent veel sportverenigingen en meerdere sporthallen. Nog steeds beoefenen dan ook veel mensen sport, maar steeds minder in verenigingen. Daardoor en door het afnemend aantal vrijwilligers staan verenigingen en hun locaties onder druk.

De opgave en onze keuzes

Opgave: een Harlingen dat prettig, veilig en goed blijft voor inwoners en bezoekers

Onze keuzes

- bij nieuwe ontwikkelingen is het bestaande erfgoed uitgangspunt en bron van inspiratie
- we houden vanaf het begin rekening met veiligheid in ontwikkelingen
- We stimuleren gezondheid in onze ruimtelijke keuzes
- We brengen onze sportvoorzieningen bij elkaar
- We bouwen voor ontmoeting
- We zorgen voor meer groen en water
- We ondersteunen onze cultuur buiten: de stad als podium

Onze rol

We kunnen als gemeente veel doen aan de leefbaarheid van Harlingen. Vervelende zaken (geluidshinder, bedreigingen voor de veiligheid et cetera) kunnen we tegengaan door in onze verordeningen regels vast te leggen over wat waar wel of niet kan en zo ja hoe en die te handhaven. Positieve zaken (fietspaden, beweegroutes, groen, verlichting bij wandelpaden) kunnen we soms zelf gewoon ontwikkelen, aanleggen of verbeteren. Of we geven geld (subsidie) aan anderen die met initiatieven komen die de leefbaarheid verhogen. Ten slotte kunnen we ook advies geven vanuit onze deskundigheid over bijvoorbeeld inrichting van een gebied.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Klaar voor klimaatverandering

De situatie

Door het veranderend klimaat krijgen we steeds vaker te maken met langdurige regenbuien, met droogte, verzilting en een stijgende zeespiegel. Klimaatverandering plaatst Harlingen voor een opgave die in twee hoofddelen uiteenvalt: omgaan met de gevolgen ervan (klimaatadaptatie) en bijdragen aan het tegengaan ervan (vooral door duurzamer energieverbruik en -opwekking). Klimaatadaptatie gaat om zaken als het aanpassen bij de zeespiegelstijging en andere consequenties van klimaatverandering. De kades moeten aangepakt worden. Een klimaatbestendige leefomgeving bevat meer groen en meer (ruimte voor) water.

Maar ook zullen we onze eigen bescheiden bijdrage aan terugdringing van klimaatverandering moeten leveren door ruimte te vinden voor duurzame energieopwekking en bij te dragen aan alternatieve warmtevoorzieningen. En dit mag niet ten koste mag gaan van de ruimtelijke kwaliteit. Ook onze eventuele eigen bijdrage aan de wateropgave (boezem, stijging) en het streven naar circulariteit vallen hieronder. De manier waarop en middelen waarmee we ons verplaatsen zullen moeten veranderen.

De opgave en onze keuzes

Opgave: de schadelijke effecten van klimaatverandering in Harlingen zoveel mogelijk beperken en zo min mogelijk zelf bijdragen aan klimaatverandering

Onze keuzes:

- realistisch, stap voor stap en samen naar klimaatneutraal
- we stimuleren circulariteit en passen het zelf toe
- we kiezen voor duurzame mobiliteit en zo min mogelijk overlast daarvan
- we geven water de ruimte

Onze rol

We kiezen voor een aantal kernbegrippen in onze inspanningen om Harlingen klaar voor klimaatverandering te maken. Om te beginnen kiezen we ervoor zoveel mogelijk in samenwerking en overleg met inwoners, bedrijven en andere organisaties verder te komen. En in die samenwerking willen we via realistische keuzes, stapsgewijs verder komen. Verder willen we waar mogelijk het goede voorbeeld geven in ons gedrag, onze projecten en uitgaven. Met de onzekerheden rondom klimaatverandering gaan we om door oplossingen te kiezen die in veel situaties helpen, of oplossingen die aan te passen zijn. Overigens kiezen we daarbij zoveel mogelijk voor oplossingen die ergens anders al bewezen zijn. We hebben niet de omvang en tijd voor veel experimenten. Verder gaan we zoveel mogelijk op gebiedsniveau te werk, omdat dat de beste of soms enige kans op het bereiken van onze doelen biedt. Ten slotte willen we klimaatadaptatie al zo vroeg mogelijk meenemen in onze keuzes en ontwikkelingen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Bedrijvigheid in goede banen

De situatie
De twee meest zichtbare pijlers van de economie van Harlingen zijn industrie en recreatie en toerisme. De tweede is ook belangrijk voor de levendigheid en voorzieningen in Harlingen, ook voor onze eigen inwoners. Gaten in ons toeristisch aanbod zijn wel de relatief stille winter en het ontbreken van grootschalige dagrecreatie, vooral bij slecht weer en vooral voor (gezinnen met) kinderen. Van beide sectoren wordt verwacht dat ze zullen doorgroeien. Voor het ruimtegebruik in onze gemeente is ook de sector landbouw van groot belang.

Veel bedrijvigheid in Harlingen heeft een nauwe relatie met het water dat al zo lang de welvaart van Harlingen mee bepaalt. De toegang tot de zee is dan ook belangrijk voor Harlingen en de toekomst van de vaargeul Boontjes is daarin bepalend.

Naar verwachting leiden de digitalisering en het duurzamer/circulair worden van de economie tot een extra vraag naar ruimte voor zaken als kabels, circulaire bedrijventerreinen en ruimte voor energieopwekking.

De opgave en onze keuzes

Opgave: de economie in Harlingen helpen omvormen naar een economie die duurzamer en innovatiever is en die efficiënter met de ruimte omspringt

Onze keuzes:

- we gaan werken en wonen meer mengen
- we versterken ons industrieel profiel
- we ondersteunen de bijdrage van recreatie en toerisme aan de levendigheid van Harlingen
- we zijn tegen nieuwe zout- en gaswinning
- we gebruiken de kracht van detailhandel bewust

Onze rol
Waar we altijd voor moeten zorgen is dat de basis voor onze economie op orde is. Dat het woon-, leef- en werkklimaat aantrekkelijk voor bedrijven en personen is om zich hier te vestigen, dat de vergunningen die we verlenen goed en snel verleend worden zodat bedrijven door kunnen, dat we niet meer dan noodzakelijke administratieve lasten aan bedrijven bezorgen enzovoorts.

Daarnaast brengen we partijen met elkaar in verbinding waar dat behulpzaam kan zijn, zien toe op de wettelijke eisen aan bedrijven en hebben geld beschikbaar gesteld voor ondernemersfondsen voor de diverse wijken van Harlingen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Harlingen verbinden

De situatie

De infrastructuur in Harlingen is redelijk op orde. Naar verwachting zullen de komende jaren nog meer mensen thuis gaan werken dan voorheen, maar zal de mobiliteit toch blijven groeien. Er zal in Harlingen de komende jaren flink gebouwd worden, wat de verplaatsingen in Harlingen zal beïnvloeden. De verkeersveiligheid verslechtert de laatste jaren, net als landelijk, vooral door de ebike.

In het algemeen is de verwachting dat de 'elektrificatie' van verplaatsen zal blijven stijgen. Dat stelt ook eisen aan zaken als laadpalen en het elektriciteitsnetwerk. Verbinden over water wordt moeilijker: de kosten voor het uitbaggeren van de haven en toeleidende geul Boontjes nemen sterk toe. En dat terwijl bijvoorbeeld provinciaal de voorkeur is om een deel van het vervoer over de weg te verplaatsen naar het water.

Harlingen kent veel aantrekkelijke delen, maar die zijn zowel ruimtelijk als in de beeldvorming niet goed genoeg aan elkaar verbonden.

De opgave en onze keuzes

Opgave: de fysieke en ruimtelijke verbindingen in Harlingen aantrekkelijker en beter maken

Onze keuzes:

- we streven naar betere vaarverbindingen
- we zorgen voor betere alternatieven voor de auto
- we verplaatsen parkeren naar de randen van het centrum
- we maken de wandel- en fietsroutes tussen verschillende delen van Harlingen beter
- we hebben extra aandacht voor veiligheid
- we kijken steeds naar de mogelijkheden voor digitaal verbinden als aanvulling of alternatief

Onze rol

We kunnen meerdere rollen spelen om verbinden in Harlingen te bevorderen en te laten plaatsvinden op een manier die we wenselijk vinden. Te beginnen bij het begin, we hebben invloed op locaties. Waar woningen, bedrijven, groen et cetera komen/worden toegestaan heeft invloed op de noodzaak voor verplaatsen, het gemak om dat lopend of op de fiets te doen, de nabijheid van openbaar vervoer, verkeersveiligheid enzovoorts. We gaan ervoor zorgen dat nieuwe gebouwen van onszelf in ieder geval op de goede plek staan.
We kunnen regels stellen, zaken gebieden, verbieden of aanwijzen. Bijvoorbeeld een gebied tot voetgangersgebied uitroepen of regels stellen aan het soort auto dat in een bepaald gebied nog mag rijden. Ook door vergunningen wel of niet toe te kennen en de regels die we daarin stellen kunnen we invloed uitoefenen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

We kunnen proberen anderen te beïnvloeden, bijvoorbeeld de provincie over te halen te zorgen voor een betere ontsluiting van het openbaar vervoer of invloed uitoefenen bij de Waddenveren. We kunnen mensen verleiden om zich anders te verplaatsen, met voorlichting en informatie.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Oneindig Harlingen

De situatie

Deze opgave gaat over de relatie tussen fysieke en digitale ruimte. Meer en meer is sprake van een afweging tussen die twee in de alledaagse praktijk: onder meer personeelstekorten en kosten bepalen dat voorzieningen steeds vaker digitaal in plaats van fysiek worden aangeboden, bijeenkomsten vinden meer en meer in de digitale ruimte plaats in plaats van de fysieke, of worden gecombineerd gehouden in die twee ruimtes, enzovoorts. Door de digitale ruimte waar Harlingen aanwezig is of kan zijn bij de fysieke te betrekken, kan de Harlingse ruimte in principe 'oneindig' zijn. Maar dat noodzaakt wel tot keuzes over wat we digitaal willen, wat fysiek en hoe we willen dat die twee zich op onderwerpen tot elkaar verhouden.

De opgave en onze keuzes

Opgave: komen tot een situatie waarin het fysieke, tastbare Harlingen en zijn digitale tegenpool elkaar aanvullen en versterken

Onze keuzes:
- We verrijken onze fysieke ruimte met digitale ruimte

- We gaan bepalen welke voorzieningen we echt fysiek in Harlingen willen houden, welke digitaal en welke gemengd en wat we daaraan kunnen doen

- We bepalen onze gemeentelijke digitale basisinfrastructuur

- We gaan onze digitale publieke ruimte beschrijven en vormgeven

Onze rol

De invloed van ons als gemeente op de digitale ruimte is beperkt. Doordat digitale ontwikkelingen vaak niet of nauwelijks aan tijd en plaats zijn gebonden zijn ze voor overheden lastig om grip op te krijgen. En als die invloed al mogelijk is is dat over het algemeen het geval bij landelijke of zelfs internationale overheden.

Maar we kunnen als Harlingen wel wat. We kunnen 'dark stores' of energieopwekking en/of infrastructuur ten behoeve van Internetbedrijven wel of niet toestaan, bijvoorbeeld. Hetzelfde geldt voor activiteiten in de 'echte' ruimte die voortkomen uit de digitale ruimte, zoals deelfietsen die digitaal worden gehuurd maar wel ergens moeten staan. Daarnaast kunnen we zelf digitale ruimte aanbieden (wifi, bijvoorbeeld) en eventueel mogelijkheden om daar iets te doen (via apps).

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

De gebiedsopgaven

Opgaven die zich richten op een bepaald (type) gebied. Voorlopig:

- Huiskamer van Harlingen: de binnenstad
- De bedrijventerreinen
- De dorpen
- Oosterpark
- Het kustgebied

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Huiskamer van Harlingen: de binnenstad

De situatie
De binnenstad van Harlingen is het gebied binnen de singels en wordt gekleurd door haar rijke verleden als zeehavenstad. Het is een beschermd stadsgezicht dat zich kenmerkt door veel monumentale bebouwing en het historische stedenbouwkundig patroon. De concentratie van die bebouwing bij elkaar maakt het geheel extra waardevol. Ook wordt de binnenstad mee bepaald door de verbinding met de Waddenzee: het zout tot in de binnenhavens, eb en vloed voelbaar in de stad. Ook het silhouet vanaf de Waddenzee en het zicht vanaf de randen van de historische binnenstad op de stad zijn zeer waardevol. Veel panden die niet beschermd monument zijn, zijn toch beeldbepalend of beeldondersteunend en hebben een belangrijke rol in het historische stadsbeeld.

Wel is het straatbeeld soms rommelig en 'stenig' en is de auto nogal dominant aanwezig. Door het vele water is de ontsluiting van de binnenstad niet optimaal. Dit zorgt voor veel verkeer op bepaalde plekken in het centrum.

De binnenstad is ook de plaats waar de meeste horeca en detailhandel is gevestigd. De horeca met name op de Grote Bredeplaats, de detailhandel in de Voorstraat en daaromheen. De positie van de detailhandel staat onder druk, onder meer door digitaal winkelen. Daardoor neemt het aantal winkels af (en wordt soms omgezet in woonruimte of andere functies). Naar verwachting zal die daling ook komende jaren doorzetten. Ook vinden veel evenementen plaats in of nabij de binnenstad.

Ook is de binnenstad, naast een plek voor vertier en winkelen, een geliefde plek om te wonen. Ten slotte is het centrum het gebied met de meeste 'publieke ruimtes'. Winkels, horeca en pleinen vormen plekken waar Harlingers en bezoekers elkaar ontmoeten, leren kennen en met elkaar omgaan.

De opgave en onze keuzes
Opgave: de binnenstad (nog meer) tot de huiskamer van Harlingen maken: een plek om te verblijven en ontmoeten

Onze keuzes
- we maken het centrum nog meer een plek om te zijn dan om doorheen te gaan
- we kiezen voor een divers centrum
- we benadrukken onze identiteit en historie
- we maken het centrum groener
- we stimuleren watertoerisme in het centrum

Onze rol
In de binnenstad vervullen we onze klassieke ordenende rol, door zaken als detailhandel, festivals en autoverkeer te concentreren of juist te beperken. We benutten onze eigen mogelijkheden door bijvoorbeeld groen aan te leggen of vervangen waar dat kan en helpt. En we stimuleren door onze regels (bijvoorbeeld voor gebruik van panden) juist te verruimen waar dat helpt en door de aandacht te (helpen) vestigen op de schoonheid van onze binnenstad of nieuwe ideeën vorm te helpen krijgen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

De bedrijventerreinen

De situatie
Bedrijvigheid is belangrijk voor Harlingen (zie ook opgave bedrijvigheid, link). Veel van die economische bedrijvigheid vindt plaats op bedrijventerreinen. De grootste bedrijventerreinen in Harlingen zijn Hermes, Koningsbuurt, Oostpoort en de industriehaven. In totaal heeft Harlingen 5 bedrijventerreinen waarvan 3 groter dan 19 ha. Op de Harlinger bedrijventerreinen zijn vooral industriële bedrijven gevestigd en ze zijn relatief nieuw. De bedrijventerreinen in Harlingen zijn goed bereikbaar en er is weinig tot geen leegstand.
Watergebonden bedrijvigheid is voornamelijk geconcentreerd in de Industriehaven in het noorden, verbonden met de Waddenzee en Noordzee. De haven biedt veel werkgelegenheid en heeft een belangrijke rol in de regio als logistiek knooppunt. Het havenbedrijf is in 2018 verzelfstandigd onder de naam Port of Harlingen.
De bedrijventerreinen zullen enerzijds ruimte voor uitbreiding nodig hebben. Anderzijds liggen ze niet allemaal op de ideale plaats.

De opgave en onze keuzes
Opgave: komen tot duurzame bedrijventerreinen op de goede plaats met alle bedrijven erop op de goede plaats

Onze keuzes:
- we maken de grens tussen werken en wonen zachter
- we helpen bedrijven verplaatsen naar de juiste plek
- we scheppen nieuwe ruimte voor bedrijven
- op onze bedrijventerreinen produceren we ook duurzaamheid
- op goed bereikbare zichtlocaties maken we (ook) plek voor bedrijven
- we staan welstandsvrij bouwen op industrieterreinen toe

Onze rol
Ten aanzien van bedrijventerreinen hebben we onze gebruikelijke rollen in het ruimtelijk domein (regels stellen, inspireren, stimuleren). Specifiek voor bedrijventerreinen kunnen we aangeven naar welk soort terreinen we streven (circulair, bijvoorbeeld) of welk type bedrijven we eventueel graag naar Harlingen willen halen.

CONCEPT DISCUSSIESTUK TBV PARTICIPATIE

Drie nog open gebiedsopgaven

De dorpen

Voor de dorpen gaan we graag een zo open mogelijk participatief proces aan. Daarom hebben we voor deze gebiedsopgave nog geen voorlopige teksten geformuleerd

Oosterpark

Ook voor Oosterpark gaan we graag een zo open mogelijk participatief proces aan. Daarom hebben we ook voor deze gebiedsopgave nog geen voorlopige teksten geformuleerd

Het kustgebied

Voor het kustgebied loopt een eigen onderzoeks-, ontwerp- en participatietraject. De uitkomsten daarvan zullen worden meegenomen in de omgevingsvisie

CONCEPT DISCUSSIESTUK T.B.V. PARTICIPATIE